

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre. . . . 6 kor.
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
1-ső és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városháza, földszint 8. szám.
Ide kerülnek a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvtár-művelő
iroda. Ide küldendők az elő-
fizetési díjak és hirdetések.

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

Debreczen szabad királyi város polgármesterétől.

Ad. 1161—1914. eln.

Felhívás.

Az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1913. évi XIV. t.-c. 49. és 51. §-ainak végrehajtása tárgyában a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak a belügyminiszter ural egyetértőleg kiadott 1184—1914. V. K. M. elnöki számú rendeletének 12. §-a értelmében értesitem a város közönségét, hogy az irni-olvasni tudásnak igazolására alakított albizottságok működésüket **1. évi május hó 20-ik napján, szerdán** kezdik meg az alábbi helyeken:

1. A városháza könyvtárszobájában (I. e. 3. sz.)
2. A tüztöltékantanyában (Csaoó-u. 43.)
3. A Piacz-u. 28. sz. városi bérház I. em. 7. sz. helyiségében.
4. Az „Ipartestület“ nagytermében (Simonffy-utcai városi bérház II. emelet).
5. Az Iparostanonciskola I. emelet 6. sz. tantermében (Burgundia-utca 1. szám.)
6. A Kereskedelmi Akadémia kistanács-teremben (I. em.)
7. A Máv. gépjavitó műhelytelepén.

A vizsgálatok hétköznapokon d. e. 8 órától 12-ig, délután 4 órától 8-ig. Vasárnapokon d. e. 8-tól 12-ig tartanak.

A törvény értelmében az irni és olvasni tudás igazolására bocsátható a férfi nemhez tartozó minden magyar állampolgár, aki 24-ik életévét betöltötte.

A vizsgálat ingyenes s arra *hivatalos helyiségben* (városháza, I. emelet, 4. ajtó) a vizsgálat megkezdésének napjáig lehet személyesen a hivatalos órák alatt (dél előtt 8—1-ig) vagy írásban jelentkezni. Az írásban jelentkezők pontos lakcímüket is közölik. A jelentkezés alkalmával a személyazonosság és életkor megállapítása céljából a keresztlevél, vagy munkakönyv, vagy katonakönyv felmutatandó, illetve csatolandó. A vizsgálatra bocsátás kérdésében

az I. foku közigazgatási hatóság határoz, mely határozattal szemben felebbezésnek helye nincs. A vizsgálatra bocsátottakat a hatóság jelentkezésük sorrendjében jegyzékbe foglalja. Az ekként megállapított sorrendtől a vizsgát kivéző albizottság elnöke csak rendkívüli méltánylást érdemlő esetben terhet el.

Ha alapos kétség nem forog fenn, az irni és olvasni tudás bizonyítását nem kell megkívánni azoktól, akik valamely magyarországi elemi népiskola negyedik osztályának sikeres elvégzését a vizsgálat letételének idejében kiállított, vagy ugyanabban az időben vezetett hiteles iskolai feljegyzések alapján utólagosan kiállított bizonyítvánnyal, vagy ilyen bizonyítvány hiteles másolatával igazolják, vagy arról, hogy az „Országos Közművelődési Tanács“ által az írás és olvasás elsajátítása céljából felnöttek számára rendezett tanfolyamot sikeresen elvégezték, — eredetben vagy hiteles másolatban bizonyítványt mutatnak fel.

Az új törvénynek a választói jogosultság szempontjából olyannyira jelentős ezen rendelkezéseinek fontosságát hangsúlyozom s rámutatok arra, hogy az irni és olvasni tudásnak igazolásával minimális egyéb kellék kimutatása után választói jogosultsághoz jut az eddig jogosulatlanok nagy része!

Ujbl felhivom tehát az érdekelteket, hogy a vizsgálatra a jelzett helyen folyó évi május hó 19-ik napjának déli 1 órájáig annyival is inkább jelentkezzenek, minthogy az ez alkalommal nyert bizonyítvány az egész országra érvényesen egyszersmindenkorra, míg az összeíró küldöttség előtti igazolása az irni-olvasni tudásnak csak a névjegyzék érvényességének idejére szól.

Debreczen, 1914 május 10.

Polgármester.

Jelentkezések a vizsgálatra.

Az irni-olvasni tudásnak igazolására alakított bizottságok működésére vonatkozólag a polgármester által kibocsátott „*Felhívás*“

azon részét, amely arról szól, hogy a IV-ik osztályról szóló bizonyítvány felmutatása esetén, ha alapos kétség nem forog fenn, vizsgát nem kell tenni: sokan félreértették, illetve helytelenül magyarázták. A félreértések eloszlátása céljából illetékes helyen a következő magyarázatot adták:

Az, hogy valaki a vizsgáló bizottságtól bizonyítványt kap arról, hogy írni-olvasni tud, még nem jelenti azt, hogy ezáltal már választói jogosultságot is nyert. Ez csak az *alap* arra, hogy a törvény által kivánt egyéb kellékeknek az összeíró küldöttség előtt igazolása után az illető választójogosultságot nyerhesse, pl. akinek a IV-ik elemi osztályról szóló bizonyítványa van, az a törvény 5. §-a alapján az elősorolt valamelyik kellék igazolása után csak akkor lesz választó, ha ezen kívül azt is igazolja, hogy az iparos és kereskedő tanonciskola második osztályát, vagy az államilag szervezett megfelelő ipari szaktanfolyamot is elvégezte. Ezért tehát, akinek csak a IV-ik osztályról szóló bizonyítványa van és a törvény 5. §-ának 1—5. pontjában foglalt valamelyike alapján óhajtaná a választói jogosultságot megszerezni, annak ezen bizonyítványon kívül a törvény 8. §-ában elősorolt s fent jelzett iskolai képzettségét is igazolnia kell, különben csak az esetben lesz választó, ha a törvény 6. §-ának 1—5. pontjaiban foglalt feltételek valamelyikének megfelel, mely feltételek nehezebbek, mint az 5. szakaszban foglaltak.

Az összeíró küldöttség működésének megkezdéséről külön *hirdetmény* fogja a közönséget a szükséges tudnivalókkal együtt tájékoztatni. Jól megjegyezendő, hogy az írni-olvasni tudást igazoló bizonyítvány, vagy az elemi iskola VI., illetve IV. osztályának elvégzését igazoló bizonyítvány *egymagában választói jogosultságot még nem ad*, a névjegyzékbe felvételt az összeíró küldöttség eszközli.

A *jelentkezések a vizsgákra a polgármesteri hivatalban már megkezdődtek* s az arra kirendelt hivatalnoknál már készen van a jelentkezési lap, amely például ilyen forma:

A vizsgálatra becsátott neve:

.....

A vizsgálat helye és ideje.

.....

A levizsgázottak a következő bizonyítványt fogják kapni:

Az 1913. XIV. t.-c. 73. §-a értelmében bélyegmentes.

BIZONYÍTVÁNY.

.....
 lakos aki..... községben, városban (.....vármegyeország).....
évhó napján született,
 az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1913. XIV. t.-c. 51. §-a értelmében alakított állandó bizottság előtt a mai napon az egész országra érvényesen egyszersmindenkorra igazolta, hogy írni és olvasni tud.

Kelt Debreczenbenév hónapján.

.....
 bizottsági tag.

.....

 elnök.

.....
 bizottsági tag. (P. H.)

Azokat a 30 éves magyar állampolgár férfiakat, akik magasabb képzettséggel nem bírnak s akik egyéb iskolai bizonyítvánnyal nem igazolhatják írni-olvasni tudásukat, e bizonyítvány alapján és egyéb követelmények meglétének igazolása után veszik be az összeíró küldöttségek a névjegyzékbe. — Aki egyszer ilyen bizonyítványt nyert, annak ez az ország minden részén és mindenkor igazolásul szolgál.

Debreczen multjából.

— Régi statutumok. 1551—1626. —

1551. Senki se merészeljen vasárnap az utcai szolgálat végeig adni, vagy venni valamit, mert aki ezt a törvényt megsérti, portékája elvétetik.

1572. A város borseprűjét egyenlőképpen vegyék meg, ha valamelyiknek hitele nincs, kezeset állítson. Szabadságba (vásárba) mindenkinek szabad leszen forint számba megvenni. Vidékének két forint számba szabad venni, de üveggel nem szabad árulni.

1572. A bort csak rendes helyen szabad árulni és nem összevissza.

1587. Hogy az minémű méhsert itt főznek és csinálnak, tehát pintét négy pénzen adhassák és árulhassák, nemkülönben a Szalasertől pedig, melyet itt mivelnek, tehát a serbirak kezeljék a város számára dészma gyanánt, minden esőbrön tul husz-husz pénzt adjanak és szolgáltatassanak.

1588. Hogy az, kik posztót árulnak, ha csak fél vég leszen és egyebet ki ne rakodhasson és ne árulhasson más helyen, ha csak az posztó vevőknek, az hol szokott helyeit és rendik vagyon, azou helyen és szeren csináljon helyet és sátozt és ott mérhesse posztóját.

1588. Az föld és mezők szántásának rendiben azt kell obszerválni, hogy senki, az ki szántani akar, először

többet egy holdnál ne foghasson, mely csak ötven kerülés legyen, még pedig azt el nem végzi, addig más hold földet ne barázdáljon, hanem egészen elvégezze és úgy foghasson más holdat. Ha ki pedig valamely földről tilt el, az Biróra tartozék mindenkor megállani. Ha ki pedig a végezésnek nem állana, tehát tíz forintot maradjon s a Biró megvehesse.

1588. Hogy az város, mely boltokat az Herpainé udvarán csináltatott és bérben tartván, azok az boltok előtt se az kapu közben semminemű rendbeliek gyolcsot és egyéb kalmár áruhoz való marhát ne árulhassanak, hanem vásznat és ehhez hasonló marhákat.

1590. A sőr jövedelme a szegények javára fordítatik.

1592. A maknak jövedelmei és hasznai, a bujdosó, eltévelyedett és magvaszakadt jószágoknak harmadrésze a Deakoké legyen, kétharmadrésze pedig az isptálybeli szegényeké.

1592. Az város boltoknak bérei, melyek a Herpainé udvarán vannak, legyenek tizenöt forint, az Kardos-ház boltjának pedig tíz. Hogy minden ember, valakik birják a boltokat, suotempore tisztá kész pénzel tartozék megfizetni és készpénzül exigálni, senkinek se adósságába, se marhája árába ne deponálhassák, hanem készpénzül fizessék meg. Alioquin ha nem akarnak megfizetni, az Conservatorok az boltokból kipeccsételjek, avagy zálogot vegyenek.

1598. Hogy az kinek záraz malma vagyon, az örlés adót töle tartozik megadni, ha az malomnál ház vagyon, az mely ember benne lakik, utcapert az fizessen töle, értéke szerint, az kié az ház, az semmit töle nem tartozik kifizetni.

1606. Hogy a kalmárok a szokott helyen a sátorok rendében áruljanak, de úgy, hogy nyílat vessenek és ahol kinek a nyíl szerint helye esik, egy egész hétig abban a sátorban és helyen, aki neki jutt. áruljanak. Az, ki most vásznat árul, az gyolcsot ne merjen árulni az boltok előtt.

A só árulók is csak söt áruljanak az boltok előtt.

1607. A Herpainé udvarán levő boltokért 16, a Kardos-ház boltjairt a kalmárok tizenket forintot fizessenek.

1607. A szin szalonának fontja öt pénz.

A sódára, melyet só járt, fontja négy pénz.

A juhoknak fontja három pénz.

A disznóhúsnak fontja tizenkét pénz.

A boeskor-bőr java 17 pénz.

1607. Hogy ha valamely idegen ember borának szállást ad, s lemgedi háznál rakni, abié armeranone 2 frt. büntetődik, a szegény ember borának pedig a fenekét vágják ki. A kinek itt Debrecezenben háza vagyon és maga kívül más helyen lakik, az olyan ember is Biró és Taudás híre nélkül borát leteszi és behozza, harmadnapig kivigye, ha ki nem viszi, annak is a borának fenekét vágja ki.

1607. Hogy mivel eddig gyakrabban hitványbőrből csináltak a csizmadtiak mivet, kiváltképen talpbőrből hitványan miveljék, anakokáért, hogy eféle rossz bőrből mivet ne csináljanak, szabad legyen a csizmadtiáknak igen jó és tudós Timár-mester hozni a Városra és azzal az ő mesterségekhez való bőrt készíteni és abból mivelni, vigyázzanak céhmasterék, hogy jó mivet miveljenek.

1608. Hogy a sajátot, aki lágy, fontját 4 pénzben árulják, a tavalyit pedig fontját 5 pénzben.

1608. Hogy mivel a kovácsmesterek az ő rendtartások szerint se sarlót, fejszét, ásót, kapát, kaszát és afféle egyéb kovácsmesterségből álló mivet a Városon és Piacon nem árulnak, hanem a város mindenkül fogatkozásban vannak, anakokáért minthogy a város Privilegiumai azt tartják, hogy a szabad sokadalomban

mindenek szabad legyen mindent behozni és eladni, ezután mind kaszát, kapát, ásót, sarlót és afféle minden mivet mindenek szabad legyen a szabad sokadalomban és minden hétfő nap, mert az is olyan szabados vásár a privilegium szerint, mint a sokadalomk, adni, árulni és venni.

1608. A szíjszerszám ára. Az 3 lóra való szíjszerszám 10 forint; a keresztzsjí, melyet csinos szíjjal toldanak ki. 2 forint; a kereszties .szíj, melyet vereszíjjal igazítanak, 2 forint; egy kötőfék 40 dénár, egy állásos kötőfék 25; az állásbeli kötőfék 50 dénár; négy lóhájtó ostor 15 dénár.

1608. A vásárbírók tiszte legyen: hogy ha valakik a vásárbán a város végezése ellen vét, vagy hamis singgel, vagy hamis fonttal mérne, tehát a vásárbírók azokhoz ne nyulhassanak és ne büntethessék, hanem hítek alatt tartoznak bemozdani: Biró Uram a vétékért 10 frt. büntettesse, a marhát, akit kezébe kap, hordják az Isptályba. Biró Uram a 10 forintból Vásárbírónak 25 pénzét adja ki.

1608. Hogy ha akármit a piacra hoznak, senki harmadnapig nyereségre meg ne vehesse összeséggel, hanem vasárnap beérvén, kedden délig árulja, hogy minden vehessen háza szükségére. ha azonkívül cselekednek valaki, mind az, aki veszi, mind az, aki eladná, a végezés körül 10 forinttal büntetetik s marhájút hordják az Isptályba.

1608. A tehénhúsnak fontját hushagyó keddig 3 pénzben mérjék. A nyers szalonának fontja négy pénz legyen és ezután a kolbász és egyéb disznó aprólékját is foton mérjék.

A kolbásznak fontját öt pénzben mérjék, a kását és egyéb affélet 3 pénzért.

1609. A foltzó varga mivel nem tartozik mivelni, ócskát javit.

1609. A turónak, sajtnak öt pénzért mérjék fontját, a fontot azonban nézzék meg Vásárbíró uramék.

A szalonát, órját, sodart font nélkül egészen adhassa, amint eladhatja szabadon a község, a hentesek azonban, minthogy ők fontal mérnek, csak foton adhassa, ne egészben.

Az ecetet két anniért mérjék pintjét, mint a bort. A hájnak fontját 8 pénzért mérjék. A boeskort a jóvát 16 pénzben, a hitványat 8 pénzben, a középszerit 12 pénzben. — A lópatkolás magapatkójával 6 pénzért, ócskával 3 pénzért legyen.

1609. Az utcaszeri csaplárokon, mivel szolgálk, megkell venni a 2 forint adót.

1609. Panasz tételvén, deliberaltatik. A száraz szalonna fontja öt pénz, a nyersé négy pénz legyen, mind a száraz, mind a nyers szalonna orjának, sódornak fontja négy pénz legyen. A háját pedig fontonként 9 pénzért mérje minden ember.

1609. Mert olesó a tehénféle marha, a tehénhus fontját két pénzben mérjék a Mészárosok és Hentesek.

1610. Az Kardos háznál és más utca kertben levő borbirák fizetése minden napra nyolc-nyolc pénz legyen. Annak felette mind az két rendbeli borbirák mikor bort méret, fizet az Városházánál egy-egy pintet, hogy ihasanak meg azokkal, akiknek fizet.

Az utcabeli csaplároknak fizetése az legyen: hogy minden egy itce bor kiárulástól egy-egy pénzt kell nekik adni.

1618. A külső vidékről bejött hentesek marháikat szabadon árulják.

1626. A köcsikök taxája ez: Váradra 5, Tokajba 5, Egerbe 12, Szolnokba 10, Cassára 15, Gyulaférvára 25, Bécsbe 69 forint.

Az öntözés, mint az aszály elleni küzdelem eszköze.

Irta : **Dr. Hegedűs István**, aljegyző tb. tanácsnok.
(Folytatás.)

Nyanzason át háromezer angol mérföldön keresztül járta meg folyamagyát a Nilus Kelet-Afrika délkeleti forró szelétől végigsöpört szomas sivatagjain s gránit hegységeinek közziklái között.

A Fella által, az örökrossz Typhonnal a jóért küzdő Ozirisként imádott szent folyam, melynek áradásától inség, jólét vagy pusztulás függött, egyaránt szolgálta Ménát, Kheopsot, Amennahát, Kambyesst, Nagy Sándort, Julius Caesart, Napoleont, a török és arab szultánokat s szolgálla ma az angol kapitalista fejedelmeket.

Ezelőtt, amikor Abesszinia ötvadó havától és a Nyanza tropikus esőtől megdagadt folyam víztömege Atbara gazdag termékenységi vörös fővénjét hömpölygette, az Egyptomi nem nézett az égre s nem kérte, az esőt, hanem figyelte a Nilus árját, melynek emelkedése Kairónál ha 8 méteren jóval alul maradt, az számára rossz termést, inséget, ha jóval tulment rajta, pusztulást jelentett. Junius 10-én Felső-Egyiptomban a Nilus vize néhány nap alatt 16—17 méter magasra dagadt, míg Kairó körül Alsó-Egyiptomban szintmagassága rendszeren 8 méter volt. Szeptember elején a víz elvonult s a televínyiszappal dusan trágyázott 6000 km. hosszú szántóföldön kezdetét vette a földmunka, mely befejezést nyert a következő év június 10-éig. Akkor a földmives alkalmazkodott az áradás idejéhez. Ma már másképen áll a dolog, mert az angolok most a Nilus vizét kényszerítik a földmivelés követelményeihez alkalmazkodásra.

Az első modern hidrotechnikai alkotás a francia származású Mengel Bey nevéhez fűződik, ki a Rosetta és Damietta folyamágakat viadukterű, 132 nyílással bíró, 5 $\frac{1}{2}$ méteres vasból készült zsilipekkel felszerelt gáttal zárta el, melynek tetején 5 méter magas vízoszlop ömlött a főöntöző csatornába. Bár e vízmű építése több évtizeden át tartott, a megáradt víztömeg át-átörte a gátat, melynek az építők nem találtak elég szilárd talajt alapul, bármily mélyre vették is a folyammeder talajába a pilóttákat. E bajon később Brown őrnagy segített védgátak építésével, mely építésnél a betontömböknek jutott nagy szerep. E hatalmas gáttal fölfogott víztömeg hat csatornát lát el vízzel, melyek közül az Izmail főcsatorna, mely a suzei csatorna felé foly, a Duna vizének kétszeresét szolgáltatja öntözés idején. E gátépítést a benszüllött földmivesek, kikben nem kevesebb az előítélet, mint az alföldi magyar gazdában, aggodó rosszindulattal nézték s csak akkor kezdték barátságosabb szem-

mel nézni, mikor 1900-ban Egyptom azévi 120 millió korona értékű gyapottermését a Nilus del-tájában a biztos pusztulás veszedelmétől meg-övtá.

A második vízmű a lybiai hegység lábainál elterülő síkság Assiut városánál van. E gát fél-mérföldnél hosszabb s nyilásai 5 $\frac{1}{2}$ m. széles acélvázú zsilip-kapukkal záródnak. Alapja 24 m. széles vasbeton, mely 10,500 négyszögmeternyi területen levert vascsölpökön nyugszik. Az alap a víz alávélyása ellen vaslemezekkel van vértézve. A gát 15 méter széles tetején kocsi közlekednek. E vízmű kiegészíti a Kairó alatti s általa újabb 320,000 hold föld került kultúra alá. Assiut felett háromszáznegyven mérföldnyire, hol a gránithegyek alatt a sivatag szele gyermekjátékként felhökig fujja a pusztaság örökké kavargó homokját s a folyamparton a víz és homoksvatag között elragadó szépségű buja pálmaligetek sorakoznak, a Nilus sziklafalak közé szorul. Itt siet a termékenyítő folyamviz a hármas vizesésen át a legnagyobb eséssel a távoli tenger felé. Az első vizesés fölött van Egyptom Mekkája Philae szigete, melyen az évezredes templomromok, gránitoszlopok s obeliszkek hieroglifái Isis, Osiris és Horus egykoru imádasáról regélnek a bedeckere utazónak. Itt van a modern hidrotechnika egyik gígaszi alkotása, mely nevét a közelfekvő és gránitbányáiról híres ókori Siene, a mostani Assuán városától nyerte. A harmadfél kilométer hosszú gátmagassága az alaptól tetejéig 40 méter s alapszélessége majdcsak ennyi. A folyammal szemben fekvő fal meredek, míg a tulsó fal ferde lefutó. A 180 acélzilip nyílásain áradatkor 15 ezer tonna víz ömlik át s mégis e 450 tonnyomás alatt a zsilipek acélkapui kézi erővel nyithatók. Nyár elején a zártzilipekkel visszatartott víz akkora tavat alkot, melynek átmérője Wien és Budapest közötti távolságnak felel meg.

E hidrotechnikai művekkel, a természettel a kőbaltától a repülőgépig 6000 éven át harcoló ember küzdelme itt és egyelőre nyugvópont-boz ért.

Az 1903. évben elkészült Assoáni vízmű, a modern technika egyik legnagyobb szerűbb alkotása. A hatalmas vízfelfogó medencék zsilipei áradás előtt elzártnak s e medencékben tehetetlenül hömpölyög a vörösbarna iszapból sűrű víztömeg, mely mely szabályozható csatornák el-ágozó erein keresztül tetszészerinti időben, mint testet a vér táplálja egyiptom termőföldjét. Ma már június 10-étől hiába dagad a Nilus vize, az júniustól szeptember derekájig nem vesztel a termőföld felett. Egyiptom éghajlatának egyforma hőmérséklete mindennap egyformán csíráztat, növel és érlel. A nyolc millió feddán terület decemberben vetett búzáját májusban learatják s a

tarlót újból szántják, bevetik gypottal és cukor-náddal, ez szeptember végére beérik s október elején vetik a takarmánynövényeket és tengerit. Az a hektár föld, mely a régi rendszer mellett mai számítás szerint 60 korona hozadékot adott haterév éven át a fáraóknak, a római imperatoroknak, a török és arab szultánoknak, ma 180—200 korona hozadékot ad az angoloknak. Ez után a buja öröktermékeny föld után 160 millió korona földadót fizet a komoly szóvalan fellah, a rabszolgaivadék földműves nép, melynek elődeit 6000 év előtt a piramist építető fáraók törték igába s míg ők a tikkasztó melegben félmeztelenre vetkezve, kora reggeltől késő estig 12 órán át nemzedékről-nemzedékre aláztatos és néma megadással végzik a tetet-leket fásasztó nehéz munkát, Kairóban; a pazar márványpaloták szimpompás parkjaiban, a szökökutakból táplált tavak fűkrén fehér battyuk uszkalnak, a zene és jókedv hangja hallatszik, az orchidea bódító illata érzik s a parancsváró aranyujtásos inasok serege lakomát szerviroz, vagy hűsítőket hordoz.

Ez az istenáldotta föld, ez a 6000 éves rabszolga, akárcsak az állati munkát végző fellah, ma is az, mint régen volt, rajta az emberek azóta sokszor változtak, de az angol fáraók még ma is piramisokat építtetnek. Különbösen az angol kapitalista kulturának nemcsak itt Afrika északi partjain, de délen, sőt Indiában és Ausztráliában is nyílnak virágai.

A délafrikai hajók Délafrika szomorú aranyvidékeiről sok-sok millió értékű arany rudakkal megrakva hétről-hétre óraszerű pontosággal usznak Anglia kikötőibe. Más fekete hajók is érkeznek Délafrika szomorú aranyvidékeiről s százával, ezrével hozzák haza azokat a fénytelen szemücső-sárgafákot, heesett arcu munkásokat, kik sok esztendői földalatti munka után az arany bányákban hagyták vérüket s tődejüket és hazajönnek meghalni. A ragyogó arannyal megterhelt hajók büszkén, méltóságteljesen szelik a sós hullámokat. Így érkezik a tőke, melyre egy új élet, a tengeri nagyhatalom közgazdaságában nagy célok ezerféle feladatai várnak. Szomorúan, néma megadással árnyként csendesen érkezik a másik a munka és tőke csatateréről lemondó lelkek összetört roncsaival, kikre már nem vár jövő, övéké a szomorú múlt, melyért egészségüket, életüket adták s szenvedésük után a dicső, az édes haza földjén egy jeltelen sir, az utolsó pont, ez várja őket. Így érkezik a büszkén ragyogó — érzéketlen arany, a tőke — s így érkezik szomorú lemondással, fakó arccal, fénytelen, megtört szemekkel a munka néma hőse, a munkás; a világ urának született szenvedő emberre; az őnfajja által leázott homo sapiens. Ez a huszadik század kulturája, melyben a tőke,

az arany nemcsak munkát, de vért, egészséget és életet is vásárol a munkástól.

És mindez ott történik, ahol a beteg kutyák részére kórházat, a rokkant lovak részére menhelyet építenek s a Royal Society for the Prevention of Cruelty to animals a neveléségszelsőséggig menő propagandát csinál az állatvédelem érdekében. A beteg és rokkant állatok becsek, mert egykor a tőke molekulái voltak, az ember, a homo sapiens, értéktelen, mert a fajtartás gondoskodik a tőke újabb munkaeszközöiről; a munkásról.

Az az angol koldus, ki a jubileumi ünnepek idején azt mondta, hogy: „Mienk Ausztrália, Kanada, Dél-Afrika, Új Zéland, Birma, a Csendes Óceán szigetei s én éhezem!” — azt hiszem az angol kultúra felől egy nézetten van a délafrikai aranybányással és a sárkunyhóban lakó s az állandó nehéz munkától elcsigázott egyiptomi fellahh kinek a föld iránti szerelme 6000 év óta plátói; mindhárom szíalmasan érzi és tudja, hogy a kapitalizmus kulturája és humanizmusa hazugság, hogy a tőke e falánk nagy pók humanizmusa és kulturája még mindig rabszolgát vásárol a nyomortól.

Arábiában, Szíriában, Mezopotámiában, Indiában, Kinában, Japánban s a maláji szigeteken már az ókorban is voltak csörgedeztető és árasztó rendszerű öntöző csatornák. Indiában a Periyar szárazságtól sokat szenvedett völgye modern csatornahálózattal bír, melyet a gátfalal felfogott s 12 □ mérföldat kitevő tő táplál, melybe a folyam vize ömlik. Spanyolországban a gőt és mór eredetű öntözési vízművek egyrésze ma is használatban van. Lombardiában, Piemontban s a velencei tartományban majd 800.000 hektáron folyik az öntözés. Jaffában a szent város körüli híres narancs- és mandulakerteket szintén öntöző csatornák vize táplálja.

Dél-Franciaországban, a napoleoni idők óta, létesítettek kisebb-nagyobb öntözési vízműveket és pedig legnagyobb részben rétek öntözésére.

Közép-Európában, eltekintve a kisebb réte-öntözésektől, nagyobb szabású vízművek nincsenek. A nagyobb szabású modern öntözési vízművek hazája Észak-Amerika. Ezek a legtanulmányosabbak reánk s ezekkel kívánok bővebben foglalkozni.

Az Egyesült-Államok negyvenhét államának és két gyarmatterületének Alaskának és Hawaiiak területe 3.567,565 angol négyzetmérföld. Ez óriási területeken az államalakulást a szűz vadonok művelés alá vétele, őserdők irtása, föld foglалás, városok alapítása követte s mindez akkor történt s történik, mikor már az európai államokban a földbirtok a tulajdon keretében teljes jogi rendezést nyert s mégis az Unio magas színvonalu agrikulturája szédítően gyors ará-

nyokban halad és egyre tágabb keretekben siet a modern mezőgazdasági fejlődés útján és máris ott tart, hogy a régi patinás kulturájára büszke, sűrű népséggel, magas földrajddal bíró Európa államainak mezőgazdái újabbnál-újabb, kipróbált s bevált példák ezreit tanulmányozhatják az Unio ifjú mezőgazdaságában. Ez a rövid időn belüli gyors mezőgazdasági fejlődés következtetni enged arra, hogy az Egyesült-Államok politikai és közgazdasági életében a birtokpolitika mily nagy szerepet játszik. A szövetségi törvényhozás az uratlan s az ősbirtokosok pusztulásával uratlanná vált földeket, Texas kivételével, mely azt magának fentartotta, a szövetség tulajdonának minősítette. California, Montana és Texas mindenik külön-külön egymaga jóval nagyobb Magyarországi területnél; Nevada, Oregon, Arizona, Uj-Mexiko államok csaknem akkorák, mint hazánk s ez óriási területek indián őslakói csaknem kipusztultak.

Az indián Territoryn alig hétszáz ezer s a két Dakota, Oregon, Washington, New-Mexikó, Arizona és California indián Reservations területein a Choctaw, Chickasaw, Cherokee, Creek és Seminole polgárosult törzsek husz millió acre földjén ma alig egy millió indián él. A kis terület és pusztuló őslakóinak száma következtetni enged a szövetség tulajdonába átment óriási területek nagyságára. A sűrűbb keleti államok népségségének nyugatfelé rajzása a középállamok gazdasági föllendülését vonta maga után. Ez a körülmény az Unio telepítési politikájának helyességét igazolta s ettől kezdve a telepítés egyre nagyobb arányokot öltött.

A Mexikóval viselt háború előtérbe tolta a rabszolgáság kérdését Texas, California, majd New-Mexikó és Arizona államoknak az Uniohoz csatlóása folytán, mert e területek pártközi egyezményvel fentartott néger rabszolga-mivelési rendszere éles ellentétet képviselt az Egyesült-Államok alkotmányának demokratikus szellemével. A déli és nyugati államok földbirtokosai ragaszkodtak a néger rabszolgámmiveléshez, mert a cukornád, rizs és gyapot termelés nehéz munkáját a tropikus hőségben a fehér fajok kevésbé bírták, mint a négerék, másrészt a ritka népesség folytán a munkabér vastörvénye az emberi munka árát a mezőgazdasági termelés értékeihez viszonyítva, tulmagasra emelte, míg a rabszolgamunka mibe sem került. Végre is az 1861-ben kitört polgárháborúban győzött a demokratikus állameszme, mely elsőpörte a rabszolgámmivelés intézményét. 1862-ben a washingtoni congresszus meghozta a hamestead törvényt és egyttal elrendelte a köz-földek felmérését és nyilvántartását. Ez volt az első törvény, mely a telepítési politika alapjául szolgált.

A telepítések szinte áthidalhatatlan akadá-

lyának látszott a köz-földek óriási térségein a közlekedés eszközeinek hiánya. Ezen úgy igyekezett segíteni az államhatalom, hogy a vasutépítő társaságoknak óriási területeket adományozott. Így az Unio Pacific 13, a Central Pacific 12, a Cansas Pacific 6, az Anlantic and Pacific 42, a Northern Pacific 47, a Southern Pacific 9 millió acre, jobbra és balra a vasutvonalon mentén öt angol mérföld szélességű földszalagot kapott. E társaságok vasuthálózatai óriási térségeket hidal-tak át, melyeken most már a termény- és áru-szállítás az, értekesítést lehetővé tette. Ezek által a telepítésnek óriási területek álltak rendelkezésére és váltak hozzáférhetővé. A nagy arányú és gyors fejlődést most már csak az adományozott földeken megindult föld spekuláció és a vasut-társaságok monopoliumszerű kiváltságos helyzetük által lehetővé vált kizsákmányolás, drága áruszállítás tartotta feken az egészséges verseny megindulásáig és újabb, az eddigi intézkedéseket javító törvények meghozataláig. A birtokpolitika törvényeinek koronája 1902-ben hozott meg, mely kimondta, hogy a köz-földek eladásából származó bevétel talajjavításra és hidrotechnikai alkotásokra fordíttassék.

Folyt. köv.

A cserebogár értékesítése.

Égaljunk olyan meleg s ami annál is fontosabb, olyan derült, napsütéses, hogy mindenféle gyümölcsünk nemcsak külalakjára nézve kivánatos, de zamat dolgában is a tőlünk nyugatra s északra fekvő szomszédországok mindenféle gyümölcsénél jobb. Ennek ellenére gyümölcs-termelésünk sokkal kisebb arányú, mint nyugati szomszédainké. Ennek egyik oka a helyes gyümölcs-termelés iránti érzéketlenség a mezőgazdák, sőt a kertészek túlnyomó részénél. A gyümölcs-fakezelés s a gyümölcszedés, csomagolás, eltar-tás hiányos; a hernyó-irtás és a cserebogár-pusztítás pedig vajmi elégtelen. Nálunk a cserebogár évenként több millió koronára rugó mezőgazda-sági kárt okoz; ennek ellenére e kár enyhítésére mostanig alig néhány megye törvényhatósága tette meg a szükséges óvintézkedéseket. Ott sem követik ugyan a francia, belga, holland és angol kertészek jó példáját, akik fallal (akár deszkából, akár téglából készítve) körülkerített zöldségtermelő kertjeik számára ezrelv is örö-mest vásárolják a varangybékát; de a cserebogár-irtást a vármegyék közigazgatási hatóságga jó eredménnyel kezdette meg. Az idén, nagy sze-rencsénkre, nincs ugyan cserebogár-évvény, de azért tanácsos a máris sok millió számra jelent-kező kártékony bogarakat pusztítani. Természe-tes, az óvintézkedések könnyebben s általáno-

sabban végezhető, ha a cserebogár-irtás pénzköltségei, akár teljességökben, akár pedig csak jórészt visszaszerezhetőek. S ezt nagyon könnyű elérnünk; mert tisztán kezelt, azaz nem homokosan elszáktolt cserebogarakért jó árt fizetnek külföldi kereskedők. A tisztán kezelt, szárított cserebogár-akománnyért — vasuti kocsiakománnyt véve alapul — a külföldi kereskedők 5—6, sőt 7 koronát is kínálnak, illetve fizetnek métermázsinként. Ugyanis úgy az elő, mint a szárított cserebogár igen tápláló eledele a baromfiaknak; ezek között kiváltkép a tyukok kedvelik, mert tojásképzésüket nagyon elősegíti. Az angol piacok vásárcsarnokaiban, ugyiszintén az északamerikai *Chicago* nagyerjedelmi húscsarnokaiban évenként olyan rendkívül nagymennyiségű legyet fognak és azután kiszáritott állapotban elarusítanak, hogy eme nagy legyélmegekért több százezer koronát vesznek be. A szárított legyeket Nagy-britannia és Irland, ugyiszintén Kanada híres baromfitenyésztői vásárolják, akik számára nem szállíthatni eleget.

Eltételezve az anyagi haszontól, a kártékony rovarok irtása és gyűjtése sok veszedelemtől óvja meg gyümölcsfáinkat és egyéb mezei terményeinket.

HIRROVAC.

— **Meghívó.** Debreczen sz. kir. város Tanácsának megbízásából és képviselőtében tisztelettel meghívom a f. év május 17-én délelőtt 10 órakor a városháza közgyűlési nagyerjedelmében a Debreczenben létesítendő sertiéskereskedelmi telep ügyében megtartandó előértekezletre. *N a p i r e n d:* 1. A létesítendő sertiéskereskedelmi telep állat-egészségügyi, állatkereskedelmi és közzgazdasági szempontjai. Előadó Reitz János kir. főállatorvos. 2. Indítványok. Debreczen, 1914 május hó 9. *Medgyaszay Miklós,* városi tanácsnok.

— **Halálozás.** Nagy Gábor dr. ügyvéd, az ügyvédszövetség debreczeni osztályának elnöke, Hajdu vármegye törvényhatósági bizottsági tagja stb., folyó hó 5-én éjjel váratlanul elhunyt. A megboldogult úgy a közéletben, mint társadalmi téren jelentős tevékenységet fejtett ki. Egyike volt azoknak, akik egész életüket munkában töltötték. Kedves modoru férfiú volt, kinek elhunytát méltán siratják mindazok, akik őt ismerték. Temetése nagy részvét mellett ment végbe f. hónap 7-én. Béke poraira.

— **A városi házak vízvezetékekkel ellátása.** A városi házak vízvezetékekkel ellátására a következő ajánlatok érkeztek be: 1. Hlozek János, Rimaszombat 68,373 korona. 2. Friedman S. és

Társai, Debreczen 61,228 korona. 3. Törzs és Ormai, Debreczen 70,420 korona. 4. M. sz. Patkógyár, Debreczen 63,778 korona, 10% engedménnyel. Egészségügyi műszaki vállalat, Debreczen 57,628 korona. 6. Huszár Károly mérnök, Debreczen 65,617 korona. 7. özv. Truka Ferencné, Debreczen 63,765 korona. 8. Kubiuyi L. és Társa, Debreczen 62,645 korona. 9. Némethy L., Debreczen 76,743 korona. 10. Bardócs és Társa Sanitásgyár Debreczen 56,728 korona. Az ajánlatokat kiadták a mérnöki hivatalnak átadásra és javaslatlételre.

— **Értesítés.** A honvéd állatorvosi akadémiába leendő felvételre vonatkozó pályázati hirdetmény a városi tanácshoz megérkezett. Pályázhatik érettségi bizonyítvánnyal bíró legfeljebb 20 éves, 5 ifjú. A pályázati hirdetmény a katonai- és illetőségi ügyosztálynál betekinthező.

— **Értesítés.** A m. kir. posta- és távirda igazgatósága a múlt év novemberében kelt 22,577. számú rendeletével Debreczenben a kertségeken való kézbesítésre három levélkézbesítőt engedélyezett. Ezen kézbesítés folyó hó 15-én életbe fog lépni s ezért a Széchenyikert és a Tócsokert II. járására kiterjedő 2. számú, a Hatvan-utcai kertre, Turás kertre és a Tócsokert I. járására kiterjedő 3. számú, a Csige-kertre és Vén-kert 64-től felmenő számaira kiterjedő 4. számú, az Uj-kertre kiterjedő 5. számú, valamint a Vén-kert 1—64. számaira és a Liba-kertre kiterjedő 6. számú postai kézbesítő és gyűjtőhelyeket a nagyváradi m. kir. posta-igazgatóság 25,097/1914. számú rendeletével folyó hó 14. napjával bezárólag véglegesen megszünteti.

Ezentul tehát csak a Varga-kertre, Téglás-kertre és a Posta-kertre kiterjedő 1. számú postai kézbesítő és gyűjtőhely fog fennállani.

Nagyváradi, 1914 évi május hó.

A m. kir. posta- és távirdaigazgatóság.

10,028—1914. sz.

Földhaszonbérbeadási árverési hirdetmény.

A Debreczen sz. kir. város tulajdonát képező 1 hold 50 négyszögöl területű s épülettel ellátott régi gyepmesteri telepi földnek 1915. évi május hó 1-től 1918. évi ápril hó 30-ig haszonbérbeadása rendeltetvén el; ezen árverésre határnapul **1914. évi május hó 27-ik napjának délelőtt 10 órája** a városház nagyerjedelmében tüzettét ki. Ezen helyre és időre az árverelni szándékozók azzal hívátnak meg, hogy az árverési feltételek előzetesen a számvevőésnéél megtekinthezők.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1914. évi május hó 11-én tartott üléséből.

A városi Tanács.

Debreczen-füzesabony-ohat-polgári helyi érdekű vasút-részv. társaság

101—1914. szám.

Meghívó**a „Debreczen-füzesabony-ohat-polgári helyi érdekű vasút részvénytársaság”-nak**

1914. évi május hó 23-án (húszonharmadikán) szombaton délelőtt 11 és 1/2 (féltizenkettő) órakor Debreczenben, a városház kistanácstermében tartandó

rendes közgyűlésére.**Napirend:**

1. Az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentése és az 1913. évi mérleg végleges megállapítása.

2. Határozat a tiszta nyereség hova fordítása iránt.

3. Határozat az igazgatóság és felügyelőbizottság részére a felmentvény megadása iránt.

4. Határozat beruházási tartalékalapunknak igénybevétele tekintetében.

5. Az igazgatóság, végrehajtóbizottság és felügyelőbizottság tiszteletdíjának megállapítása egy évre.

Debreczen, 1914. évi május hó 2-án.

Az igazgatóság.

Jegyzet. Azon részvényesek, akik szavazati jogukat gyakorolni kívánják, kötelesek részvényeiket, a le nem járt szelvényekkel együtt, legkésőbbben a közgyűlés megtartása előtt **8 nappal Budapesten:** a „Magyar Általános Hitelbank”-nál (V. József-tér 2.), vagy **Debreczenben:** a „Magyar kir. adóhivatalnál”, vagy **M/m. Frankfurthban:** a „Dresdner Bank”-nál letenni.

Az államkincstár, valamint Debreczen szab. kir. város, Hajdu- és Hevesmegye, továbbá a községek, ugyancsak az egri főkapitány ezen kötelezettség alól fel vannak mentve.

Minden letett részvény egy szavazatra jogosít.

8727—1914.

Hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város a Nagyerdőn épülő vízvezetéki víztörőny kupolájának vörös rézzel való fedése biztosítására zárt írásbeli versenytárgyalást hirdet, annak megemlítésével, hogy a munka kivitele akkor lesz foganatba veendő, ha és amennyiben m. kir. Belügyminiszter ur a költség fedezet jelölés tárgyában 99—1914. bkgy. sz. a. hozott közgyűlési határozatot jóváhagyja.

Ajánlatot tehet minden magyar honos szakvállalkozó, magyar termékekkel és magyar ipari gyártmányokkal.

Ajánlat tevők ajánlataikhoz az általuk ajánlott összeg 5%-ának megfelelő készpénzt, vagy óvadékképes értéket tartoznak bاناتpénz gyanánt mellékelni.

Az ajánlatok tételénél és kezelésénél a „Közszállítási szabályrendelet” intézkedései irányadók; Debreczen sz. kir. város azonban fenntartja magának azt a jogot, hogy az oda ítéleténél az ajánlatok között tetszés szerint választshasson, s esetleg azokat teljesen mellőzhesse.

Az ajánlatok 1914. évi május hó 26-ik napjának d. e. 10 órájáig nyújtandók be Debreczen sz. kir. város polgármesteri hivatalához; ezen idő után érkező, távirati, utó- vagy szabálytalan ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Az ajánlatok 1914. évi május hó 26-án délelőtt 11 órakor nyilvánosan bontatnak fel a városháza kis tanácstermében.

A tervek, a kötelező ajánlati minta, szerződési minta és egyéb okmányok a városi mérnöki hivatalban megtekinthetők és lemásolhatók.

Általános és részletes építési feltételek azoknak a m. kir. államépítészeti hivatalok szabványaival.

Debreczen, 1914. évi április hó 23-án.

Városi Tanács.

6540/1914.

Hirdetés.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye alispánjának 10463/1914. kig. sz. értesítése arról, hogy a törvényhatóságoknak m. é. 2586. sz. határozata, amely szerint Tápógyörgye község az abonyi járásból a nagykútai járásba csatoltatott át, f. évi május hó 1-én hajtatik végre.

Határozat:

A városi Tanács a fenti értesítést tudomásul veszi és erről feljegyzés, illetve tudomásulvétel végett a kebelbeli Árvaszéket, a rendőrfőkapitányságot és a tanácsi kiadót értesíti s ezen határozatát egy ízbeni közlés végett a „Város” című hivatalos lap hirdetési rovatában közzétenni rendeli.

Miről a városi Árvaszéket, a rendőrfőkapitányságot, a tanácsi kiadót és a „Város” című lap szerkesztőségét értesíti.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1914 április 21-én tartott üléséből.

Dr. Vass Károly,
jegyző.

**Hirdetések felvételnek
a kiadóhivatalban.**